

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Hallituksen esitys uudeksi nuorisolaiksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Suomen Kuntaliiton lausuntoa nuorisolain uudistamisen -työryhmämuistiossa olevasta ehdotuksesta hallituksen esitykseksi uudeksi nuorisolaiksi 30.11.2015 mennessä. Ehdotettu laki korvaisi nykyisen nuorisolain vuodelta 2006. Kuntaliitto toteaa kohteliaimmin seuraavaa.

Yleistä

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 16.9.2014 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus nuorisolain ja siihen liittyvän lainsäädännön uudistamiseksi. Nuorisolain valmistelu on ollut kiitettävän läpinäkyvää. Työryhmä kuuli työnsä aikana lukuisia asiantuntijoita ja lakiluonnosta on käsitelty useissa kymmenissä tilaisuuksissa eri puolilla maata. Tilaisuuksiin osallistui runsaasti nuorisolain ammattilaisia ja myös kunta-alan päättäjiä. Asiasta järjestettiin myös julkinen verkkokuuleminen, jossa ministeriö esimerkiksi keräsi nuorten ja eri toimijoiden esityksiä ja ideoita lainvalmistelun tueksi. Uusi nuorisolaki tuli opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan voimaan syksyllä vuonna 2016.

Lain soveltamisala

Uudessa nuorisolakiesityksessä säädetään muun muassa nuorisotyön ja -toiminnan edistämisestä ja nuorisopolitiikasta sekä niihin liittyvästä kunnan vastuusta. Lakiasetuksen soveltamisalapykälässä, joka on uusi pykälä, viitataan myös Suomea sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin, joita lakiesityksen mukaan tulee noudattaa. Erityislainsäädännössä ei erikseen tarvitse muistuttaa Suomen jo hyväksymistä kansainvälisistä sopimuksista, jotka jo muutoinkin sitovat Suomea.

Kuntaliitto pitää tämän tyyppistä muistutusta tarpeettomana ja esittää 1 pykälän 2 momentin poistamista.

Lain tavoitteet

Kuntaliitto pitää hyvänä, että lain keskeisenä tavoitteena on muun muassa edistää nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia ja sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa. Monialainen ja -ammattillinen yhteistyö tulee nyt myös ensimmäistä kertaa esille tavoitteiden saavuttamisen edellytyksenä. Pienenä hallinnonalana yhteistyö eri toimijoiden kanssa on kunnalliselle nuorisotyölle ehdoton edellytys. Nuorisolakiesitys on perustavoitteiltaan oikeansuuntainen ja edistää nuorten aseman parantamista yhteiskunnassa monipuolisesti. Oleellista on myös se, että eri hakijoiden valtionapukelpoisuuden ehtona on nuorisolain tavoitteiden toteuttaminen. Järjestöjen ja eri toimijoiden tulee myös edistää tavoitteita omissa toiminnassaan.

Kuntaliitto pitää lakiesityksen tavoitepykälää hyvänä ja korostaa valtion ja kuntien yhteistä vastuuta kaikkien nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisessä. Perheen taloudellinen asema ei esimerkiksi koskaan saisi olla lapsen ja nuoren harrastamisen esteenä. Julkishallinnolla on sosiaalinen vastuu luoda mahdollisimman tasa-arvoiset, yhdenvertaiset ja saavutettavissa olevat palvelut nuorille. Kuntaliitto painottaa tavoitepykälän merkitystä yleisen toimintavaroisuuden lisääntyessä. Koko nuorisotoimialan kehittämistä tulee tarkastella tavoitepykälästä käsin.

Määritelmät ja ikäraajakysymys

Voimassa olevaan lakiin verrattuna määritelmät ovat esityksessä vähentyneet kahdeksasta

viiteen, mitä voidaan pitää hyvänä ja paikallista toimintaa selkeyttävänä esityksenä. Alaikärajaa ehdotetaan nostettavaksi oppivelvollisuusikäisiin nuoriin ja yläikärajaa puolestaan esitetään nostettavaksi yhdellä vuodella eli lakiesityksen mukaan nuorilla tarkoitetaan 7 - 29 -vuotiaita. Voimassa olevan nuorisolain ikäraja, johon kuuluvat kaikki alle 29 -vuotiaat ei ole voitu pitää käytännön toimintojen kannalta järkevänä.

Kuntaliitto pitää muutosesitystä oikeansuuntaisena, mutta ei riittävänä. Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemien selvitysten ja kyselyjen mukaan eniten kannatusta saa ikäraja, jossa nuorilla tarkoitetaan 12 - 25 -vuotiaita. Käytännön nuorisotyössä kohderyhmä luontevasti ja aidosti asettunee juuri tuohon ikärajahaarukkaan. Oppivelvollisuusikäiset nuoret kuitenkin osallistuvat jo laajasti muun muassa erilaiseen harrastustoimintaan, mikä osaltaan puoltaa alaikärajan muuttamista 7 -vuoteen. Kuntaliitto esittää, että nuorilla tarkoitetaan uudessa nuorisolaissa 7 - 25 -vuotiaita.

Kunnan vastuu

Lakiesityksen mukaan nuorisotyö ja -politiikka kuuluisivat edelleen kunnan tehtäviin ja kunnan tehtävänä olisi luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Laki ei tätä tarkemmin säädi mitä tehtäviä tai toimenpiteitä kunnan nuorisotyöhön ja -politiikkaan kuuluisi. Voimassa olevaan lakiin verrattuna kuntien tehtäviä ja vastuuta on selkeästi yksinkertaistettu ja selkeytetty. Kunnat ovat erilaisia ja väestörakenteeltaan poikkeavat toisistaan huomattavasti. Tämän vuoksi on tärkeää lisätä kuntien mahdollisuutta järjestää nuorisotoimialan palvelut aina paikallisiin olosuhteisiin ja ennen muuta nuorten tarpeisiin sopivalla tavalla.

Kuntaliitto pitää erityisen hyvänä sitä, hallituksen esityksessä uudeksi nuorisolaiksi on tarkoitus vahvistaa kuntien itsenäistä vastuuta toteuttaa ja organisoida nuorisotyötä ja -politiikkaa kunnan itsensä haluamalla tavalla. Kunta tuntee paikalliset olosuhteet ja nuorten tarpeet parhaiten.

Etsivä nuorisotyö

Voimassa olevan nuorisolain sekä ehdotuksen mukaan etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Lausuttavana olevaan ehdotukseen on lisätty, että etsivää nuorisotyö voidaan aloittaa myös muiden viranomaisten luovuttamien tietojen perusteella.

Kuntaliitto pitää ehdotettua lisäystä ongelmallisena yksityisyyden suojan kannalta. Lisäksi siitä syntyy vaikutelma hallinnollisen pakon käytöstä.

Rekisteri viranomaisten yhteistyötä varten etsivässä nuorisotyössä

Ehdotuksessa esitetään nuorisolakiin lisättäväksi uutta pykälää, jossa säädetään viranomaisen yhteistyötä varten etsivässä nuorisotyössä pidettävästä rekisteristä.

Kuntaliitto pitää esitettyä säännöstä ongelmallisena. Säännöksen tarkoitus sekä miten sitä käytännössä sovellettaisiin jää epäselväksi. Säännöksestä ei ilmene, mikä on rekisterin käyttötarkoitus ja kuka rekisterissä olevia tietoja käyttää sekä miten tietoja käytetään. Esitettyä säännöstä tulisi tarkemmin arvioida henkilötietojen käsittelyn, erityisesti henkilötietolain kannalta. Esitettyssä muodossa säännös edellyttäisi myös informaatio-ohjausta siitä, miten henkilötietoja voitaisiin sen puitteissa laillisesti käsitellä.

Kunnan valtionosuudet

Kunnille myönnetään valtionosuutta nuorisolain mukaisesti käyttötarkoituksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään. Kunnan nuorisotoimen valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on esimerkiksi vuonna 2015 ollut 15,00 euroa alle 29 -vuotiaasta asukasta kohden. Käyttökustannuksiin myönnettävä valtionosuus on 29,7 % yksikköhinoista. Valtionosuuden merkitys kuntien nuorisotoimen käyttökustannuksiin vaihtelee suhteessa kuntien asukaslukuun. Pienissä kunnissa valtionosuudella saattaa olla kunnalle merkitystä, mutta suurissa kunnissa valtionosuus jää 3-4 prosenttiin kunnan nuorisotoimen käyttötalousmenoista. Päävastuun nuorisotyön julkisesta rahoituksesta kantavat kunnat. Kunnat käyttävät nuorisotyöhön noin 220 miljoonaa euroa vuodessa.

Kuntaliitto korostaa, että koko nuorisopalvelujärjestelmän uskottavuuden kannalta on välttämätöntä, että kuntien nuorisotoimeen tulevat valtionosuudet ovat riittäviä suhteessa kunnille lainsäädännössä asetettuihin tavoitteisiin ja tehtäviin. Valtionosuuksiin tulisi vähintään tehdä tasokorotus ja varmistaa, että rahoitus seuraa kustannuskehitystä. Perustuslakivaliokuntakin on todennut perusoikeusuudistusta koskevassa mietinnössään (PeVM 25/1994 vp), että kunnille tehtäviä säädettäessä on huolehdittava, että kunnilla on tosiasialliset edellytykset suoriutua tehtävistään. Kuntaliitto korostaa, että kunnallista nuorisotyötä ei voida, eikä tule kehittää pelkän hankerahoituksen turvin.

Kuntaliitto painottaa, että mahdollinen ikärajamuutos ei saa vähentää kuntien saamia valtionosuuksia, vaan uudistus tulee siltä osin tehdä kustannusneutraalisti.

Valtionavustuksen myöntäminen nuorten työpajatoimintaan

Nuorten työpajatoimintaa on Suomessa järjestetty eri kunnissa jo yli 30 vuotta. Työpajatoiminnan järjestäjiä on jo lähes 230 ja pajatoimintaa on 281 kunnan alueella. Työpajatoiminta kattoi vuonna 2014 91,6 prosenttia kaikista Manner-Suomen kunnista. Työpajatoiminta sijoittuu julkisen sektorin palvelukokonaisuudessa avoimien koulutus- ja työmarkkinoiden sekä sosiaalialan ja nuorisotyön palvelujen välimaastoon ja on siis monialaista toimintaa. Valtakunnallisen työpajakyselyn mukaan työpajatoiminnan tulokset ovat olleet rohkaisevia, sillä vuonna 2014 64 prosenttia kaikista pajalaisista sijoittui koulutukseen, työelämään, edelleen pajalle tai muuhun myönteiseen jatkotoimenpiteeseen.

Työpajat pyrkivät parantamaan yksilön arjenhallintakykyä sekä valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön. Työpajojen menetelmiksi ovat viime vuosina vakiintuneet työ- ja yksilövalmennus. Työpajavalmennus perustuu pitkälle tekemällä oppimiseen. Kuntouttavan työpajatoiminnan osuus pajojen toiminnassa on viime vuosina lisääntynyt selvästi. Työpajakyselyn mukaan vuonna 2014 kuntouttavassa työtoiminnassa olleiden valmentautujien osuus oli noin 36 prosenttia kaikista valmentautujista, kun se vuonna 2013 oli vain 26 prosenttia. Työpajatoimintaan osallistuneista nuoria eli alle 29-vuotiaita oli 61 prosenttia.

Kuntaliitto pitää erityisen myönteisenä ja toimintaa turvaavana sitä, että nyt ensimmäistä kertaa Nuorten työpajatoiminnan valtionavustus on saatu nuorisolakiesityksessä omana pykälänään nuorisolakiin. Erillisen valtionavustuspykälän tarkoituksena on valmennuksen avulla parantaa nuorten taitoja itsenäiseen elämään ja valmiuksia koulutukseen tai työhön.

Kuntaliitto esittää, että myöhemmin tulee erikseen selvittää miten järjestetään se toiminnan osuus joka on selkeästi osa sosiaalipalvelua. Tämä on erityisen tärkeää kun palvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuu siirtyy itsehallintoalueille.

Huumausainetestaus nuorten työpajatoiminnassa

Esitettyssä pykälässä säädetään siitä, että työpajatoiminnan ylläpitäjä voi velvoittaa säädettyjen edellytysten täyttyessä nuorta esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen.

Kuntaliitto katsoo, että toiminnan luonne huomioon ottaen säännös on ongelmallinen eikä se anna työkaluja työpajatoiminnassa mahdollisesti ilmenevien ongelmien ratkaisemiseen. Työpajatoimintaa koskeva sääntely on epätasua ja esityksessä tulisi tarkemmin selvittää mitä lainsäädäntöä työpajatoimintaan ja siihen osallistuviin nuoriin sovelletaan. Säännöstä tulisi myös arvioida tarkemmin henkilötietojen käsittelyn ja nuoren oikeusturvan kannalta.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, opetus ja kulttuuri

